

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до вивчення дисципліни

«Науково-дослідна робота студента»

(для студентів спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства»)

ЗАТВЕРДЖЕНО
на засіданні кафедри
«Економіка
підприємства».
Протокол № 7 від 17.03.2015р.

УДК 65.011

Методичні рекомендації до вивчення дисципліни «Науково-дослідна робота студента» та інших дисциплін для студентів усіх форм навчання за спеціальністю 6.030504 «Економіка підприємства». Інших напрямів підготовки: 030509 «Облік і аудит», 030601 «Менеджмент», 030501 «Менеджмент організацій», 040601 «Менеджмент ЗЕД» тощо. / Уклад.: К.І. Серебряк. — Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2015. — 38 с.

Укладені методичні рекомендації призначені для студентів кафедри економіки підприємства до вивчення дисциплін «Науково-дослідна робота студента», «Історія економіки та економічної думки», «Регіональна економіка», «Економіка і організація ЗМІ», «Економіка якості продукції» та ін.

Автором розкрито поняття наукового дослідження та означені його функції, наведені особливості проведення наукового дослідження та основні його напрями; приділено увагу збору та використанню інформації при дослідженні, яке полягає у забезпеченні достовірності наукових результатів та їхньої конкретизації відповідно до цілей дослідження; розкрито сутність методології наукових досліджень.

Методичні вказівки сприятимуть відпрацюванню у студентів самостійності при оволодінні теоретичними знаннями, отриманню навиків економічного мислення, підвищенню якості набутих поглиблених економічних, правових, управлінських, соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних, фахових та інших знань, вмінь та поведінкової компетентності.

Укладачі:

К.І. Серебряк, к.е.н., доц.

Відповідальний за випуск

Р.А. Галгаш, к.е.н., доц.

Рецензент

Є. А. Івченко, к.е.н., доц.

З М І С Т

1. Основи наукових досліджень	4
1.1. Поняття «наука» та її функції	4
1.2. Методологія наукових досліджень	6
1.3. Методи дослідження	9
1.4. Процес наукового дослідження	10
1.5. Основні напрями наукового дослідження	16
1.6. Особливості проведення наукового дослідження	18
2. Інформація та інформаційне забезпечення наукових досліджень	21
2.1. Особливості інформації	22
2.2. Збір інформації	24
2.3. Вимоги до інформації	25
3. Робота з електронними інформаційними ресурсами	27
3.1. Інтернет	28
3.2. Пошук інформації з інформаційних ресурсів	29
3.3. Хмарні сховища	31
3.4. Технологія Wi-Fi	=====
3.5. Електронна бібліотека	32
3.6. Робота з інформаційними ресурсами наукової бібліотеки	33
4. Контроль за виконанням дослідницької роботи	36
Література	38

1. Основи наукових досліджень

1.1. Поняття «наука» та її функції

При проведенні наукових досліджень пріоритетною є фундаментальна наука, яка, виступаючи як основа наукових знань в цілому, забезпечує довгостроковий перспективний розвиток всіх наукових досліджень і наукових розробок. Першочергове значення необхідно приділяти науковим темам, що мають досягнення світового рівня, сприяють просуванню наукоємної продукції на світовий ринок і, відповідно, зростанню конкурентоспроможності. Синтез науки, освіти і виробництва є необхідною формою навчання в умовах формування постіндустріальної економіки.

Наука утворюється для безпосереднього виявлення суттєвих, більш важливих сторін усіх явищ природи, суспільства та мислення, оскільки виступає основною формою пізнання світу та припускає утворення єдиної логічної сталої системи знань однієї зі сторін оточуючого світу.

Безперечно, наука є двигуном прогресу. З розвитком науки утворюються і набувають розвитку нові технології, удосконалюються технічні здобуття та засоби праці, укріплюються міжвідомчі економічні зв'язки, набувають розвитку зовнішньоекономічні відносини. Розвиток економіки завжди був викликаний технічними нововведеннями. В дані часи процес цих нововведень був досить повільним і інколи дуже локальним, а насамперед - некерованим.

Розвиток науково-технічного прогресу в останнє сторіччя, суттєве скорочення циклу «наука-виробництво», перехід до ринкових відносин та стрибковий розвиток інформаційних технологій потребує від економічних суб'єктів будь-якої власності та рівня бути повною мірою сучасними та готовими до динамічних процесів, що відбуваються в Україні і спрямовані на її розвиток та оновлення.

Поняття «наука» базується на змісті та функціях науки в суспільстві. Зміст науки наводить теорія як система знань. Важливою її функцією є розвиток системи знань та цілий ряд інших конкретних функцій:

- пізнавальна – сприяння та задоволення потреб людства в пізнанні законів природи і суспільства;
- практично-дійова – розвиток підприємства і системи виробничих відносин;
- культурно-виховна – розвиток освіти, культури, морального та естетичного.

Наука виявляє нові об'єктивні тенденції розвитку природних і суспільних процесів, спираючись на глибокі знання об'єктивних суттєвих зв'язків дійсності. В результаті цього вона стає способом передбачення наслідків діяльності людини або господарюючого суб'єкта, визначається методика прийняття рішень щодо цієї діяльності.

Активний пошуковий характер науки є характерною її особливістю. Вона повинна постійно змінюватися, знаходити нові рішення і результати, сприяти більш раціональному використанню ресурсів, організації праці і підприємства в цілому. Наука не може задовольняти потребам, якими визвано її розвиток, якщо вона не визначає раціональні шляхи рішення практичних завдань. У зв'язку з цим наука є не засобом і методом зміни та перетворення світу і системи наукових пізнань, що пояснюють світ, вона впливає на пізнання не через емоційне і естетичне сприймання, а шляхом систематизованого строго логічного впливу об'єктивних законів на його свідомість.

Методи наукового пізнання визначаються його рівнем. Розрізняють такі рівні пізнання: емпіричний – спостереження, вимірювання, порівняння і експеримент; емпірично-теоретичний – абстрагування, прямий або емпіричний аналіз і синтез, зворотний або елементарно-теоретичний аналіз і синтез, структурно-генетичний або історичний аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання; теоретичний – побудова і розвиток наукових гіпотез

та теорій, формулювання законів і виведення з них логічних наслідків; порівнювання різних гіпотез і теорій, перехід від справді конкретного до абстрактного шляхом поділу єдиного об'єкта дослідження з описом його за допомогою великої кількості понять і суджень; перехід від абстрактних визначень об'єкта до конкретного у його пізнанні з відповідним наповненням цілісності об'єкта.

Найбільш узагальненою формою логічної організації наукового пізнання виступають певні принципи, під якими слід розуміти основні положення, правила дій, вироблених теорією і практикою в результаті пізнання законів, закономірностей економічного розвитку. Обрані дослідником методи, засоби, способи, форми та прийоми підготовки магістерської роботи дозволяють, з огляду на конкретних учасників та безпосередні умови, забезпечити досягнення очікуваного результату.

1.2. Методологія наукових досліджень

Існує багато галузей знань, об'єднаних в групи наук. Серед них визначаються суспільні науки, до яких належать і економічні.

Економічна функція виступає як інститут для задоволення потреб різних галузей економіки в кадрах певної кваліфікаційно-професійної підготовки.

Економічна наука оперує терміном «закон» для позначення істотних, глибинних взаємозалежностей, що постійно повторюються в економічних процесах та причинно-наслідкових зв'язках. Відомо, що економічні закони – це наукова абстракція, центральна категорія науки. Вони відображають об'єктивно існуючі, найзагальніші, стійкі зв'язки у виробничих відносинах. Закони не належать до сфери явищ. Це категорії сутності. Отже, економічний закон – це причинно-наслідкові зв'язки у процесі розвитку суспільства. Будь-які часткові докази, аргументи втрачають силу, якщо вони суперечать загальному науковому закону.

В економічних дослідженнях припускається обґрунтування наукової актуальності та необхідності подальших досліджень проблеми, виходячи із суспільно-економічних і державних потреб в її пізнанні.

Актуальність теми наукової роботи може бути обґрунтована на основі:

- наявності існуючих протиріч між фактичним станом досліджуваного явища або процесу та ідеальним уявленням про нього;
- виявлення неповного знання про це явище або процес, а також про шляхи і способи розв'язання існуючих протиріч між фактичним його станом та ідеальним уявленням про нього;
- показу важливості і необхідності невідкладного розв'язання існуючих протиріч;
- недостатнього дослідження відповідного проблемного питання, неповного знання про шляхи розв'язання тощо.

Робота дослідника починається з конкретних завдань за кожним напрямом аналізу і зосереджена на збиранні фактичних показників та основних параметрів аналізу, проведенні оцінювання; визначенні стану економіки та чинників, що впливають на нього; виділенні пріоритетних чинників впливу, визначенні напрямів та тенденцій розвитку, зв'язку між явищами, що вивчаються, визначенні можливостей і механізмів управлінського регулювання.

Роботу дослідника можна визначити за такими етапами:

- визначення принципових завдань;
- накреслення перспективних і найближчих цілей, які мають бути досягнуті у конкретний термін;
- вироблення методів, засобів, форм дослідження;
- вибір організацій (інституцій), за допомогою яких можуть бути поставлені досягнуті цілі;

Етапи дослідницької роботи потребують системного підходу до збору та опрацювання інформації і необхідності подати її у варіанті, який допоможе зіставляти показники різних періодів та рівнів.

Важливу методологічну роль в дослідницьких роботах відіграють філософські та загальнонаукові принципи. До загальнонаукових відносять принципи:

- діалектики;
- соціальної пріоритетності;
- об'єктивності;
- системності;
- планомірності;
- цінності.

Такі принципи фіксують основні моменти сучасних наукових парадигм та допомагають отримувати нові знання.

Наукова діяльність – це діяльність, спрямована на отримання та вживання нових знань для вирішення технологічних, інженерних, економічних, соціальних, суспільних та інших проблем, забезпечення функціонування науки, техніки і виробництва як єдиної системи.

Наукові дослідження – це процес вивчення певного об'єкта (технологічного процесу, промислових розробок, підприємства, вдосконалення обладнання, механізмів, довкілля, політичного та економічного стану, інноваційних та інвестиційних процесів тощо) з метою встановлення закономірностей його виникнення, розвитку і перетворення в інтересах раціонального використання результатів досліджень в практичній діяльності людей.

У зв'язку з тим, що кожний об'єкт дослідження перебуває в середовищі, з яким він постійно взаємодіє, задача дослідження – у визначенні факторів, які впливають на об'єкт дослідження, у виділенні з них суттєвих та несуттєвих. Критеріями вибору суттєвих факторів є ціль наукового дослідження та рівень накопичених знань в цьому напрямку.

При недостатності знань у дослідника може бути допущена помилка в процесі визначення суттєвих та несуттєвих факторів, що не забезпечить відповідної якості досліджень та очікуваного результату (ефекту). Тому при

недостатності знань з метою недопущення помилкових або недостатньо повних висновків досліджень фактори, в значущості яких дослідник вагається, слід віднести до суттєвих. Результати наукових досліджень будуть більш точними за умови повного врахування впливу середовища на об'єкт дослідження.

Сутність методології наукових досліджень розкривається при розгляді задач і функцій. Поняття «задачі» і «функції» є не тільки досить близькими, але деякою мірою взаємо-зворотними. Основною функцією є пошук нових можливостей розвитку на основі масивів існуючих даних, передача та отримання цієї інформації. Задачами можуть виступати ті дії, які необхідно зробити, щоб система забезпечила виконання свого загального призначення.

Визначивши об'єкт дослідження (складне явище або процес, що породжує проблемну ситуацію чи вимагає більш детального знання), його предмет і фактори, дослідник встановлює параметри об'єкта у відповідності до цілей дослідження. Від правильності визначення дослідником параметрів дослідження і класифікації об'єктів визначною мірою залежать результати дослідження. В основі класифікації об'єктів дослідження лежать принципи логіки, що передбачають групування за їхньою визначеною методикою. Ціль класифікації полягає в розкритті обсягу поняття.

При класифікації об'єктів наукових досліджень спираються на методи їхнього дослідження. Спираючись на метод, дослідник отримує відповідь, з чого треба починати дослідження, як групувати об'єкти, які потрібні фактори та яка оцінка потрібна їм в процесі дослідження.

1.3. Методи дослідження

Методи дослідження об'єднуються у дві основні групи: загальнонаукові і конкретно-наукові. В економічних науках більш прийнятними є останні. Вони формуються в залежності від цільової функції науки і характеризуються взаємним проникненням в однорідні галузі наук.

Так, методи економічного, функціонально-вартісного аналізу набувають розвитку на базі статистичної і облікової інформації, характеризуються взаємопроникненням, виходом за межі галузі знань, в яких вони сформувалися.

Методи економічних досліджень (спеціальні) мають застосовуватися при вивченні та аналізі соціально-економічних явищ і процесів. Залежно від логічної послідовності дослідження застосовуються методи:

- збору, зведення та групування інформації;
- інформаційно-логічного, кореляційного та факторного аналізу зібраних цифрових даних;
- програмування і моделювання економічних явищ і процесів для виявлення певних тенденцій та ризиків, визначення ресурсів та ефективності економічних рішень;
- розроблення програм соціально-економічного розвитку та запровадження бюджетного фінансування на основі програмно-цільового підходу.

Важливою класифікацією методів проведення досліджень є поділ їх на якісні й кількісні дослідження. Якісні дослідження мають на меті поглиблене вивчення конкретних, досить вузьких проблем. Такі дослідження проводяться для попередньої постановки завдань, що вирішуються в ході кількісних досліджень. Натомість кількісні дослідження припускають отримання точного результату, тобто цифрової оцінки.

За допомогою математичної статистики можна правильно сформулювати завдання, які виникають при аналізі закономірностей економічних явищ і процесів. Запобіганню хибних результатів сприяє застосування методів регресії і кореляції.

1.4. Процес наукового дослідження

Процес наукового дослідження розбивається на стадії (рис. 1).

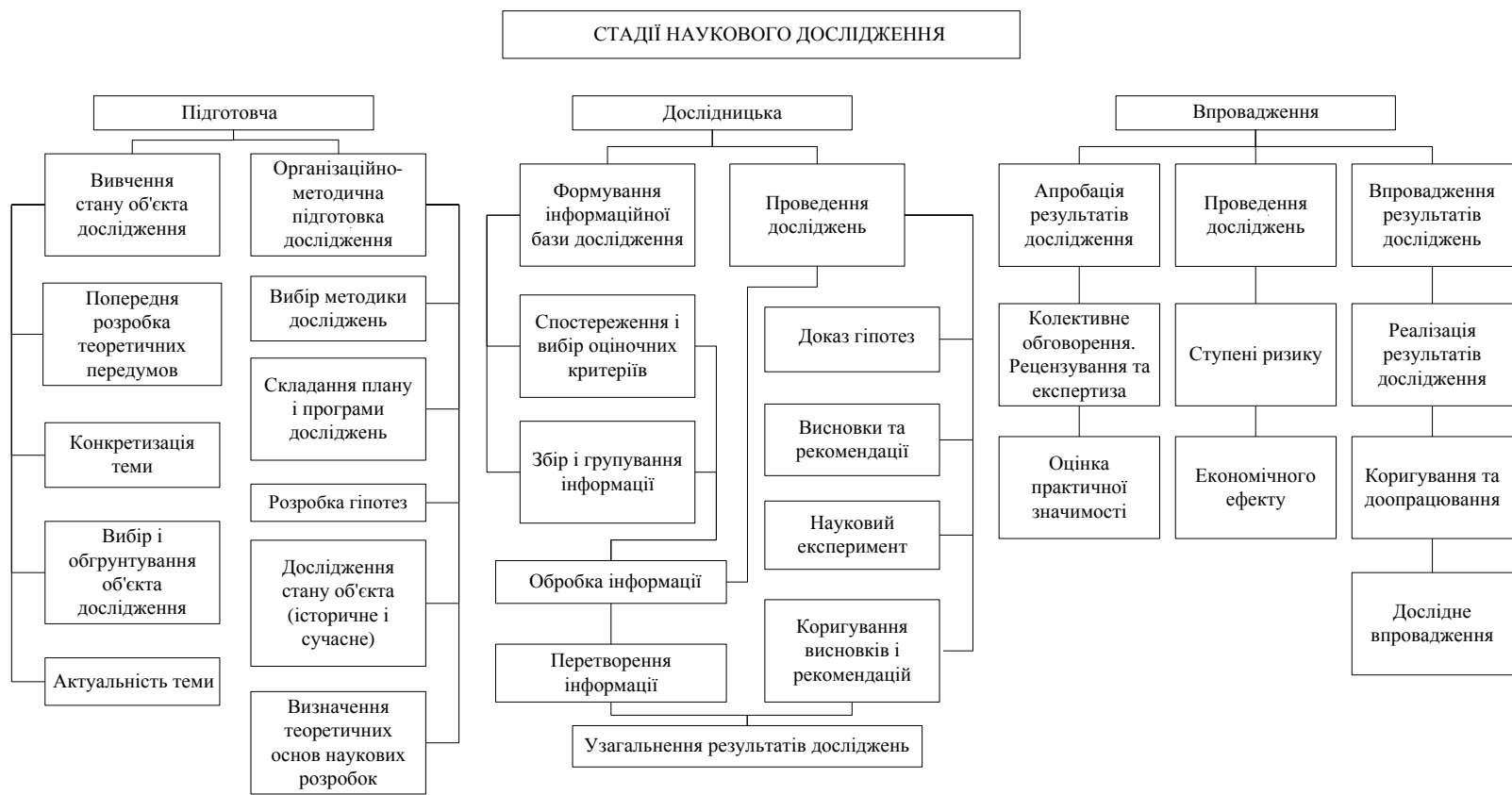

Рис. 1. Стадії процесу наукового дослідження

На підготовчій стадії здійснюється вибір теми дослідження, конкретизується її назва та проводиться попереднє теоретичне обґрунтування, визначаються передумови результатів дослідження, узагальнення теоретичних основ розробки. В економічних дослідженнях припускається обґрунтування наукової новизни (актуальності) та необхідності подальших досліджень проблеми, виходячи із загальноекономічних і державних потреб в її пізнанні. На останній стадії узагальнені результати дослідницької роботи підлягають апробації та визначенню економічного ефекту. За ними проводиться реалізація результатів дослідження, корегування, доробка та його впровадження.

Дослідження наукової проблеми або її частини (теми) передбачає певну послідовність кроків, а саме: визначення форми, в межах якої діють відповідні економічні закони і розвиваються адекватні їм суперечності; дослідження законів та закономірностей становлення, розвитку, функціонування, занепаду, переходу у досконалішу систему; з'ясування основних етапів розвитку системи суперечностей загалом, елементів цієї системи зокрема, дослідження якісно нових форм розвитку; з'ясування найважливіших кількісних параметрів, комплексний аналіз передумов, ступеня їхньої зрілості та механізму взаємодії; виявлення джерел та рушійних сил розвитку; розкриття якісної специфіки таких стадій, ступенів через економічні закони та відповідні суперечності; при дослідженні слід спиратися на всебічний аналіз наявних законів і закономірностей та властивих їм суперечностей, простежити найважливіші форми їхнього руху, можливості трансформації окремих складових.

Досліднику, який тільки розпочинає наукові дослідження, необхідно дослухатися до порад наукового керівника, який має високий професіоналізм науковця та досвід викладача вищого навчального закладу, є носієм методологічної культури і методичної компетентності, а його дії спрямовані в першу чергу на задоволення потреб студентів, магістрантів, аспірантів, молодих вчених при підготовці матеріалів дослідження. Молодий дослідник

повинен консультуватися в нього, але все ж остаточне рішення при обранні теми дослідження залишається за дослідником. Він повинен бути глибоко переконаним в необхідності розробки обраної теми, її сучасності, вмотивованим до оволодіння знаннями, творчим і фаховим з економічним мисленням, зокрема, під час підготовки наукової роботи з економічною складовою. Для розвитку у студентів економічного мислення дуже важливими стають методичні шляхи розвитку креативності та інноваційності.

Економічне мислення підрозділяється на:

- об'єднане мислення, яке формується на основі життєвих спостережень дослідника;
- наукове, яке припускає високій рівень пізнання закономірностей розвитку економіки.

Економічне мислення формує економічний світогляд та ставлення як позитивне, так і негативне до процесів, що відбуваються в економіці, впливає на поведінку людини.

Сучасне економічне мислення – це сукупність економічних поглядів та уявлень, які відображають нові досягнення науки та якісну своєрідність нинішнього етапу розвитку суспільного виробництва.

Сучасне економічне мислення має бути, як мінімум, двомірним, значно місткішим. Його аналітичні засади мають ґрунтуватися на цілісному уявленні про взаємозалежність галузевого, територіального зростання. Воно орієнтоване на поглиблене пізнання сутності й шляхів реорганізації життєдіяльності людини. Це зумовлено рядом об'єктивних процесів, що відбуваються в суспільному розвитку та виробництві.

Дослідник повинен мати уявлення: про основні цілі і напрямки аналізу щодо економічних показників, які будуть використовуватися в дослідницькій роботі.

Вимоги до знань та умінь дослідника.

Знати:

- основні концепції розвитку економіки;
- загальний стан сучасної ситуації у сфері економіки;
- зміст основних проблем держави у сфері національної економіки та шляхи їх вирішення;
- методи, завдання, структуру та заходи щодо розвитку економіки;
- систему та політику забезпечення розвитку економіки України.

Уміти:

- комплексно аналізувати та самостійно досліджувати основні проблемні питання сучасної економіки;
- давати ґрунтовну характеристику процесам, що впливають на економіку;
- оцінювати сучасний стан і прогнозувати тенденції розвитку ситуації у сфері економіки;
- обчислювати найважливіші фінансові та економічні показники (наприклад, надати характеристику грошових потоків, визначити критерії ефективності інвестиційних проектів, розрахувати процентні і дисконтні ставки, а так само їхню оцінку вірогідності, узагальнити методи фінансового аналізу, прогнозувати стратегії розвитку, оцінювати інвестиційний або ресурсний потенціали суб'єкта господарювання, моделювати підвищення ефективності діяльності підприємства тощо) з використанням сучасних інформаційних технологій.

Дослідники враховують ряд важливих елементів, а саме ознаки знання про організацію та знання в організації, які є основою управління. До них відносять:

- знання про внутрішні аспекти та зовнішні особливості діяльності організації;
- знання як здатність розпізнавати ситуації у всіх галузях діяльності на основі внутрішніх та зовнішніх спостережень;

- знання про характер діяльності організації, закладу, промислового підприємства, відображені в оцінках, враженнях, перевагах та умовах;
- знання на основі моніторингу середовища, які є базою системи раннього попередження (діагностики);
- нові знання, отримані на основі комунікацій (передачі знань) та організаційного навчання на всіх рівнях: індивідуальному, груповому, інституціональному;
- знання на основі творчого потенціалу персоналу та націленості на інноваційність управлінських рішень;
- знання на основі формування компетенції, як перетину завдання чи ситуації з творчими здібностями людини. Вироблення компетенції як продукту взаємодії виклику, відповідальності та процесу розв'язки проблем, є найважливішим завданням управління знаннями.

В дослідницькій діяльності необхідно враховувати, що істотними рисами сучасних суб'єктів господарювання є те, що:

- організація є багатомірною та мультипросторовою системою як комбінація певних підпросторів (зовнішнього середовища, фінансового, інтелектуального, технологічного та ін.);
- між організацією та зовнішнім середовищем існує подвійний взаємозв'язок та взаємовплив. На основі інтеграційних ланцюжків відбувається виділення ще одного системного об'єкта, тобто доповнюється зовнішнє середовище. Але характер та особливості формування нової інтеграційної структури визначаються характеристиками зовнішніх процесів відносно кожного учасника об'єднання;
- структура внутрішнього середовища організації визначається характером та метою об'єднання.

В роботі дослідник повинен спиратися на систему принципів оцінки ефективності роботи підприємства (довкілля, регіону, явищ, процесів, об'єктів спостереження, держави, суспільства, середовища тощо):

- методологічні принципи – найбільш загальні, стосовні до концептуальної сторони виконання розрахунків, «філософії» оцінки ефективності і мало залежні від специфіки розглянутого об'єкта (підприємства) і навіть інваріантних щодо характеру й конкретного змісту його цілей;
- методичні принципи – ті, які вже безпосередньо пов'язані з конкретним підприємством, його специфікою, економічною інвестиційною привабливістю та іншими показниками;
- операційні принципи – полегшуючи процес оцінки ефективності роботи підприємства з інформаційно-обчислювальної точки зору.

1.5. Основні напрями наукового дослідження

Напрямами наукового дослідження є:

- організація матеріалу таким чином, що він створює цілісну, концептуальну і логічно упорядковану систему, яка поступово розгортається не лише як навчальна інформація, а і пов'язана з нею система практичних дій, що потребує визначення категоріального складу дисциплін, тобто сукупності базових понять, які складають каркас дисципліни і навколо яких розгортаються всі інші дисципліни;
- орієнтація на глибоку фахову підготовку, збереження рівня теоретичних знань;
- врахування вимог та запитів практики шляхом формування різноманітних видів дослідницьких програм, що розроблені на основі вітчизняного та міжнародного досвіду з обов'язковим застосуванням програмних засобів;

- забезпечення чіткої практичної спрямованості на підготовку роботи, творче розв'язування проблем, що виникають при проведенні досліджень;
- орієнтація більшою мірою на самопізнання, саморозуміння, конкретизацію професійних навичок, формування нормативного рівня знань;
- оволодіння сучасними інформаційними методиками, які дозволяють забезпечити гнучкість підготовчого процесу, з точки зору терміну підготовки, місця, вибору матеріалу і доступності до нього, його упорядкування, врахування індивідуальності міста розташування, часу та таке інше.

Дослідникам необхідно звернути увагу на те, що найчастіше об'єктом дослідження є не одиничний процес, а система взаємопов'язаних процесів.

Якщо говорити про класифікацію досліджень за типами джерел використання, то їх можна розділити на дві основні групи:

дослідження, що використовують внутрішні джерела інформації;

дослідження, що використовують зовнішні (залучені) джерела інформації.

Існує п'ять найбільш загальних характерних ознак економічного аналізу процесів:

- виявлення і подання взаємозв'язку досліджених процесів;
- диференціація та деталізація;
- порівняння;
- визначення величини впливу факторів або елімінування;
- інтегрування або узагальнення.

До основних етапів економічного аналізу стану та процесів належать:

- формування системи показників, що характеризують розвиток;
- якісний аналіз досліджуваних процесів (результату);
- кількісний аналіз досліджуваних процесів (результату);

- оформлення висновків і конкретних рекомендацій, що впливають із результатів аналізу.

1.6. Особливості проведення наукового дослідження

Особливості проведення наукового дослідження такі:

- орієнтація на глибоку фахову підготовку при збереженні високого рівня теоретичних знань;
- прояв у дослідника мислити стратегічно;
- засвоєння відповідних навичок щодо вирішення поставлених дослідницьких завдань;
- оволодіння сучасними інформаційними методиками дослідження, які дозволяють забезпечити гнучкість дослідження з точки зору часу його проведення, вибору матеріалу і доступності до нього, урахування індивідуальності дослідника;
- забезпечення чіткої практичної спрямованості дослідження з урахуванням міжнародного досвіду та досвіду вітчизняних науковців та фахівців;
- комплексне розуміння систем електронної обробки інформації, інформаційних процесів і технологій;
- розуміння підприємства, середовища, системи та іншого, застосування цього розуміння в дослідницькій діяльності;
- ознайомлення з можливостями аналізу даних за тривалі періоди часу, з отриманням деталізації «рік-квартал-місяць-день» або «рік-тиждень-день», побудовою звітів в динаміці про виконану роботу за декілька місяців;
- вміння обробляти за допомогою програмних засобів обсяги даних, в яких швидкість формування звітів у десятки разів перевищує швидкість формування їх в обліковій системі;

- використання можливостей збору даних з декількох систем і баз даних та формування консолідованої звітності, що дозволить побудувати чітку і упорядковану систему дій;
- застосування гнучкості системи звітів, розглядаючи з будь-якого ракурсу конкретні показники, знаючи як встановлювати будь-які фільтри і групування; отримання розшифровок, спускаючись до первинних документів; вміння змінювати структуру звітів і створювати нові звіти;
- знання специфіки тієї професійної діяльності, до якої готується дослідник;
- орієнтування в широкому спектрі економічних проблем, що стосуються різноманітних сфер діяльності: підприємства, середовища, соціальних явищ, політичних аспектів, довгострокових проектів, об'єднань, природного середовища тощо;
- володіння методами, способами, формами і прийомами підбору наукової літератури, вміння працювати з довідниками та енциклопедичними виданнями, довідковою літературою,
- користування Інтернетом, сучасними інформаційними методиками, які спроможні забезпечити досягнення значущого результату;
- самостійне прийняття рішення і вміння довести свою точку зору;
- використання матеріалу, необхідного для рішення поставленого завдання.

Під час проведення досліджень студенти повинні виконати такі завдання:

- обґрунтувати мету, цілі, завдання та функції;
- уточнити суб'єкти та об'єкти господарювання;
- зібрати та обробити початкову інформацію;
- узагальнити отримані дані групи показників;
- вивчити сучасні форми і методи господарювання;

- закріпити, систематизувати та поглибити знання з фаху навчання;
- набути професійних умінь і навичок;
- сформувати вміння реально оцінювати переваги і недоліки різних методів (форм) господарювання;
- ознайомитися з системою базових принципів управління господарством;
- змістовно визначити сутність дії управління на виробництві (господарстві тощо);
- розвинути вміння аналізувати конкретні виробничі ситуації і приймати відповідні рішення;
- самостійно вирішувати практичні завдання,
- орієнтуватися в численних джерелах інформації та зібрати інформацію за обраною темою;
- закріпити навички до самостійної роботи з джерелами інформації;
- робити логічні узагальнення;
- відстоювати свою точку зору;
- публічно виступати перед аудиторією.

За критерієм виду цілей розрізняють пошукові, описові, тестові та прогнозні дослідження. За критерієм кількості цілей дослідження може бути одноцільовим чи багатоцільовим.

В процесі наукового дослідження дослідники оволодівають досвідом творчої діяльності, комунікативності, формують активне, творче, свідоме засвоєння знань. Досліднику мають бути притаманні такі якості:

- вміння обирати найкращий варіант;
- здатність розуміти перспективу;
- аналітична майстерність;
- комунікаційне мистецтво;
- здатність оволодівати новими знаннями;
- розвивати свої здібності, отримувати фах;

- технічна та психологічна майстерність;
- здатність до творчого підходу;
- готовність працювати з різними інформаційними джерелами;
- певна компетентність у сфері виробничої спеціалізації підприємства;
- знання теорії і вміння у сфері практики управління.

2. Інформація та інформаційне забезпечення наукових досліджень

У сучасних умовах інформація стає стратегічним національним ресурсом. Але через низку об'єктивних обставин (розширення міжнародного співробітництва, упровадження досягнень науки і новіших технологій тощо) значно зростає вразливість інформації. Інформація стала найдорожчим і найліквіднішим товаром, який приносить величезні прибутки тим країнам, які вирвалися вперед у цих інформаційних перегонах. За сьогоденних умов ринкової економіки всі підприємства, установи, комерційні структури є суб'єктами інформаційних відносин: об'єктами інформації, її споживачами або організаторами збору та накопичення інформації. Виходячи з цього можна зазначити, що кожне підприємство, установа, комерційна структура поряд з фінансовими, матеріальними, кадровими та іншими ресурсами повинна мати ще й інформаційні ресурси, без яких вона не може бути учасником інформаційних відносин.

Інформаційний вплив носить різнобічний характер і змінюється в залежності від розв'язування завдань та обстановки.

Інформація виступає як особливий об'єкт, пов'язаний з її пошуком, збереженням, переробкою, поширенням і використанням у різних сферах людської діяльності, важливим засобом отримання додаткових вигод та носієм інформаційно-комунікаційних технологій.

До носіїв інформації можуть бути віднесені періодична преса, спеціальні приватних осіб. До носіїв інформації може бути віднесене будь-яке джерело, що надає інформацію у формалізованому вигляді на

періодичній основі. Спеціалізовані журнали за галузями діяльності існують практично в усіх промислових і споживчих галузях та зазвичай містять велику кількість інформації. Міжнародні комунікаційні мережі на сьогоднішній день стають досить розповсюдженим й насиченим носієм інформації. Інформація у міжнародних мережах аналогічно базам даних структурована пошуковими системами, але коефіцієнт «корисності», сформований такою структуризацією, трохи нижче, ніж у баз даних. Можливість і доцільність використання будь-якого показника визначається наявною та достовірною фінансовою інформацією та завданнями, що стоять перед дослідником.

У проведенні дослідницької роботи пріоритетними є сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують створення спеціалізованих інформаційно-освітніх середовищ і дистанційних курсів, в тому числі й розподілену систему інформаційних ресурсів навчального призначення.

2.1. Особливості інформації

Характерні особливості інформації:

- вона є нематеріальним благом;
- є невичерпною;
- легко поширюється, тиражується (за сучасного рівня технологій);
- змінює форми фіксацій;
- може морально застарівати;
- не локалізована в просторі;
- не зникає в процесі споживання;
- не підлягає фізичному зносу;
- не зводиться до фізичних об'єктів, які є її носіями;
- не споживається у традиційному розумінні цього терміна;
- не існує монополії на володіння та використання інформації, за винятком тієї її частини, яка є об'єктом інтелектуальної власності;

- не зменшується в процесі використання.

Оскільки інформація – це сукупність відомостей, даних про стан або зміни явищ, середовища, процесів і об'єктів спостереження, вона повинна свідчити про: безпеку, зміни в законодавчих та нормативних актах, маркетингові дослідження, наявність зарубіжних та вітчизняних партнерів, їхню надійність, репутацію на внутрішніх та зовнішніх ринках, науково-технічні досягнення, ціноутворення, споживачів, оцінку бізнес-проектів, довідкові матеріали про ринок, основні періодичні видання та інше. Для цілей інформування дані про економічні процеси перетворюються в інформаційні сукупності у відповідності з цілями дослідження.

Інформація не передається шляхом формалізації, а в процесі передачі може бути ушкодженою або зникнути. В наукових дослідженнях інформація розподіляється на нову, яка відображає новизну запропонованого рішення дослідженої проблеми, та ту, яка міститься в аналогах, тобто в прототипах – релевантну.

Досліднику при описуванні аналогів необхідно звертатися до джерел, надавати їм характеристику.

В процесі економічного дослідження необхідно групувати інформацію за різноманітними класифікаційними ознаками:

- нормативною;
- науково-методичною;
- літературною;
- планово-обліковою;
- хронологічною;
- тематичною;
- географічною,
- правовою.

2.2. Збір інформації

Інформація є основою будь-якого дослідження, а її збір, накопичення, систематизація та аналіз безпосередньо пов'язані з дослідницькою роботою. Вона формується за різноманітними інформаційними сукупностями в залежності від цілей і завдань впливу на об'єкт, яким управляють. Важливим є доступність та використання оновленої сучасної законодавчо-нормативної бази.

Економічна інформація, що характеризує стан об'єкта, яким управляють, на теперішній час є оперативною, а упродовж звітного періоду – поточною. Оперативна інформація використовується для своєчасного регулювання господарських процесів, а в наукових дослідженнях вона використовується для вивчення технології процесів, експериментування та апробації отриманих результатів дослідження. Поточна економічна інформація використовується з метою контролювання виконання планів, завдань, вивчення їхньої напруженості, дослідження факторів, які впливають на результати господарської діяльності підприємства.

Початкова інформація про стан досліджуваного об'єкта є первинною; після її обробки вона стає вторинною та може бути проміжною і результативною.

Основні принципи інформаційних відносин:

- гарантованість права на інформацію;
- відкритість, доступність інформації та свобода її поширення;
- об'єктивність, вірогідність інформації;
- повнота і точність інформації;
- законність одержання, використання, поширення та зберігання інформації.

Збір інформації передбачає вжиття комплексних заходів:

- створення інформаційних каналів;

- вибір об'єктів інформації, визначення і придбання (отримання) її джерел;
- організація роботи з інформаційними джерелами, отримання (споживання) інформації;
- забезпечення безперервної роботи джерел інформації.

Обробка інформації забезпечується через:

- накопичення, оцінювання та аналіз інформації;
- класифікацію інформації, її зіставлення та перевірку достовірності, вилучення необ'єктивних і суперечливих відомостей;
- формування гіпотез;
- інтерпретації інформації;
- створення інформаційних баз даних;
- розподіл інформації, розроблення інформаційних документів.

Сутність методики використання інформації в економічному дослідженні полягає в забезпеченні достовірності наукових результатів та їхньої конкретизації у відповідності до цілей дослідження. Принцип доступності передбачає вільний вибір дослідниками будь-якого джерела інформації на рівних умовах з іншими.

2.3. Вимоги до інформації

Одержання інформації – це набуття, придбання, накопичення відповідно до чинного законодавства України документованої або публічно оголошеної інформації громадянами, юридичною особою або державою.

Необхідно зазначити, що аналізуючи систему вимог до одержаної інформації та спираючись на проведені дослідження, можна стверджувати, що важливим фактом є розмежування поняття «цінність» та поняття «корисність» – це вимоги, яким повинна відповідати інформація.

Не слід ототожнювати ці поняття.

Ціннісні:

- значення для користувачів;
- вартість – затрати на одержання інформації та її обробку, приведення до відповідного вигляду.

Корисні:

- актуальність – важливість інформації у даний конкретний момент часу;
- однозначність – інформація, що підлягає повторній перевірці.

Цінність інформації визначається, як правило, відповідно до свого цільового призначення та може бути реалізована тільки в рамках певної інформаційної системи. Цінність документальної інформації може бути виміряна ступенем наближення до мети або величиною заощаджених ресурсів. Цінність є властивістю поряд з достовірністю і актуальністю та визначається корисністю та здатністю забезпечувати користувачів необхідними умовами для досягнення цілей та вирішення поставлених завдань.

Корисність інформації – це можливість використання ефективних рішень. Корисність інформації залежить від тих завдань, які можна вирішити за її допомогою. Цінність економічної інформації є більш ширшим поняттям, ніж корисність, у зв'язку з цим до інформації необхідно ставити вимоги. Вимоги до інформації мають безпосередній вплив на ефективність роботи. Якщо інформація не буде відповідати хоча б одному із критеріїв використання її в роботі, це призведе до неефективних рішень.

Інформація, що використовується при дослідженнях, має бути повною, актуальною, достовірною та збалансованою, а головне – систематизованою. Управління такою інформацією – процес складний і вимагає від дослідника комплексного підходу. Дослідник повинен акцентувати увагу не на кількості інформації, яка необхідна для проведення досліджень, а на її якості, цінності та корисності. Необхідно із великого масиву інформації обирати саме ту, яка задовольнить інформаційні потреби дослідника та позитивно вплине на результат роботи.

Якісно нові ознаки інформації:

- інформація – це такий особливий фактор, який можна споживати в необмеженій кількості;
- отриману інформацію можна повернути назад;
- вона чутлива до чинника часу – знецінюється з часом до повної втрати своєї значущості;
- інформація – це ключовий ресурс, який визначає основні аспекти успішної діяльності.

Для проведення якісного дослідження дослідники використовують різні джерела економічної інформації, які можна згрупувати так:

- джерела звітного характеру (облікове забезпечення). До них належать документи статистичного, оперативного та бухгалтерського обліку, плани та звітність про різні напрямки виробничої та фінансово-господарської діяльності, інша оперативна і періодична інформація. Ці дані формують базис для аналітичної обробки;
- нормативні документи, нормативно-методологічні, технологічна документація;
- не обліковані джерела інформації. До них належать офіційні нормативні документи, матеріали, акти, господарсько-правові (договори, угоди), технічна і технологічна документація, спеціальні спостереження, висновки.

3. Робота з електронними інформаційними ресурсами

Електронні інформаційні ресурси – це інформаційні ресурси, що розміщені в комп'ютерних мережах, електронних базах або банках даних, системах автоматизованої обробки і передачі даних, комп'ютерних системах.

Найважливіша особливість доступу до інформаційних ресурсів Інтернету полягає у вільному до нього доступі (у переважній кількості). Це

передбачає можливість копіювання, використання на свій розсуд і поширення інформаційного ресурсу, але з обов'язковим урахуванням права власності, авторських, патентних прав та інтересів третіх осіб, за винятком умов, визначених чинним законодавством.

Комп'ютерні засоби навчання дозволяють індивідуалізувати та диференціювати процес дослідження, здійснювати самоконтроль і самокорекцію навчальної діяльності, забезпечувати простоту пошуку нормативних і юридичних документів, розвивати певний тип мислення, інформаційну культуру (комп'ютерну освіченість), формувати культуру пізнавальної діяльності, опанувати нові методи і засоби навчання, скорочувати терміни навчання та підвищувати якість навчання, забезпечувати інтеграцію навчальної, дослідницької та виробничої діяльності, створити більш щільним та результативним зв'язок освіти і науки.

Правильно орієнтуючись у доступних інформаційних ресурсах, дослідник може обрати достовірні джерела, які найбільш повно відповідають цілям пошуку, та витягнути з них максимум потрібної інформації для проведення наукових досліджень.

Велике значення для проведення наукових досліджень є ефективне використання Інтернету, інформаційних ресурсів наукових бібліотек, електронних бібліотек, створених на кафедрах університету.

3.1. Інтернет

Інтернет представляє собою систему об'єднаних комп'ютерних мереж, що використовується для збереження та обробки інформації. Інтернет став потужним фактором розвитку виробництва. Не можна представити сучасне суспільство без Інтернету – найперспективнішого напрямку отримання інформації. Стрімкий розвиток Інтернет-технологій проник у всі сфери діяльності людини.

Стрімку динаміку розвитку Інтернет-технологій та в цілому інформатизації суспільства слід пояснити такими факторами:

- глобалізація світової економіки;
- стрімкий розвиток Інтернет-торгівлі та електронних платежів;
- постійно зростаюча сервісизація сучасного суспільства;
- інформатизація і технологізація процесів, що минають;
- безперечні соціальні та економічні переваги інформаційно-комунікаційних інновацій;
- електронізація інфраструктури, супроводження самих технологій ведення бізнесу.

У локальному мережевому середовищі усі переваги Інтернет можуть бути реалізовані з використанням його стандартних інструментальних засобів. Наприклад, класичне завдання зв'язку «одним натисненням» вирішується із застосуванням засобів Інтернету навіть у середині локальної мережі. Інтернет технології дозволяють швидко створювати локальні, захищені мережі системи з реальною технологією «клієнт-сервер», які доступні для освоєння, як підготовленому фахівцеві, так і професорсько-викладацькому персоналу вищого навчального закладу.

З точки зору доступу до інформації (отримання інформації), важливішим сервісом Інтернету, перш за все, є Всесвітнє павутиння (World Wide Web, WWW, веб). Всесвітнє павутиння – це гіпертекстова система, яка забезпечує поєднання веб-серверів, що розміщуються по всьому світу, у глобальний інформаційний простір.

Критеріями Інтернету є:

- якісне інформаційне наповнення;
- зручність інтерфейсу;
- інтерактивність сайту.

3.2. Пошук інформації з інформаційних ресурсів

Представлення інформації, що зберігається на веб-серверах, виконується за допомогою електронних документів – веб-сторінок. Сукупність пов'язаних між собою веб-сторінок, що знаходяться на одному сервері, створюють веб-сайт.

Інформаційна складова Інтернету представлена інформаційними ресурсами або базами даних, які представляють собою об'єктивну інформацію, що систематизована та структурована за різними принципами, але таким чином, що може бути знайдена та оброблена за допомогою технічних та програмних засобів.

Враховуючи величезну кількість інформації, що доступна у глобальній мережі, суттєвою проблемою стає її ефективний пошук. Пошук інформації забезпечується за допомогою пошукових систем, які представляють собою сукупність апаратної частини програмного комплексу (пошукової машини) та веб-інтерфейсу, що забезпечують пошук на всьому просторі Всесвітнього павутиння. Для кінцевого користувача пошукова система представлена, як веб-сайт, що приймає пошуковий запит дослідника та відображає результати пошуку. Існує велика кількість пошукових систем, найпоширенішими представниками яких є Google та Yandex. Хоча користування пошуковими системами виглядає дуже простим, отримання потрібної інформації може бути пов'язане з труднощами через велику кількість недостовірної та зайвої інформації.

Крім безпосереднього отримання інформації з інформаційних ресурсів, Інтернет надає широкі можливості для спілкування дослідників з науковими керівниками, обміну інформацією та її використання у дослідницьких цілях, застосування різних технологій, які дозволяють спілкуватися, обмінюватися досвідом, організовувати спільну працю з науковцями та спеціалістами інших галузей. Соціальні мережі, тематичні форуми, блогові сервіси дозволяють не тільки отримувати інформацію та обмінюватися досвідом, а й

розподіляти функції, координувати спільні дії та узагальнювати спільні результати досліджень. Крім того, останнім часом почали з'являтися освітні та наукові соціальні мережі.

Такі технології як електронна пошта, інтернет-месенджери, інтернет-телефонія/відеозв'язок дозволяють спілкування та обмін інформацією учасників навчального та дослідницького процесу у будь-яку мить та без втрат часу на проведення консультацій в навчальних аудиторіях.

Зберігання, швидкий доступ до інформації – серйозне питання, що може значно спростити та прискорити процес навчання та наукового дослідження студентів. Існує декілька рішень даної проблеми. Перше – зберігання інформації на виділених серверах (файлообмінниках), що представляє користувачу місце для зберігання файлів на віддаленому сервері та постійний доступ до цих файлів з будь-якого комп'ютеру (планшету, смартфона), який має доступ до Інтернету.

3.3. Хмарні сховища

Ще одним рішенням зберігання та швидкого доступу до інформації є використання хмарних сховищ даних. Хмарні сховища мають модель онлайн-сховища та, як і файлообмінники, також представляють користувачу місце для зберігання файлів на віддаленому сервері шляхом синхронізації вмісту виділеної директорії на всіх пристроях користувача, що мають доступ до Інтернету. Це дозволяє користувачу мати доступ до своїх файлів з різних місць (з дому, місця навчання, роботи) та дозволяє відмовитися від використання фізичних носіїв інформації. Існує велика кількість доступних та безкоштовних хмарних сервісів. Найпоширенішими з них є DropBox, SkyDrive, Google Drive, Яндекс-диск. Кожен з них має свої недоліки та переваги, але надає весь необхідний функціонал та необхідний обсяг доступного простору.

Крім того, за допомогою наведених вище Інтернет-технологій науковий керівник може консультувати молодих дослідників, створювати нові лекції та наповнювати змістовними матеріалами, тестами, запитаннями, контролювати хід виконання дослідницької роботи та в разі необхідності висувати вимоги до процесу підготовки. Студенти можуть завантажувати матеріали дослідницької роботи та результати отриманих досліджень, ставити питання до наукових керівників, звітувати про виконану роботу. Завдяки Інтернет-технологіям все це можливо здійснювати без зустрічей наукового керівника та дослідника, що може значно зекономити час та підвищити результативність та якість роботи.

Веб-сервери здатні посилати й приймати повідомлення електронної пошти, збирати дані, відповідати на запити, кодувати повідомлення, залежно від вимог із захисту інформації. В університеті використовуються внутрішні Веб-сервери для усіх операцій, які здійснюються в кіберпросторі.

3.4. Технологія Wi-Fi

Найбільш перспективною технологією доступу, на сьогодні являється Wi-Fi. Її розвиток і застосування в системах телекомунікацій відповідають загальносвітовим тенденціям.

Технологія Wi-Fi - це технологія бездротового широкосмугового доступу, заснована на специфікаціях IEEE серії 802.11. Термін Wi-Fi (Wireless Fidelity) розроблений організацією Wi-Fi Alliance з метою опису продуктів для мереж бездротового доступу.

Використання Wi-Fi може забезпечити потреби користувачів, дослідників не лише по широкосмуговому доступу і Інтернету, але і в частині передачі мови поверх Wi-Fi. Крім того, Wi-Fi надає можливості для побудови цільових мереж, що може сприяти розширенню клієнтської бази і надання користувачам принципово нових послуг. На сьогодні у світі переважна більшість мереж рухомого зв'язку - це мережі другого і третього покоління

(2G, 2,5G, 3G), стандартів GSM, CDMA - Is95, WCDMA, CDMA - 2000. Усі ці стандарти мереж забезпечують передачу мови, а також передачу даних. Найбільш суттєвою їх відмінністю, з точки зору можливостей по реалізації тих або інших послуг, є різна величина максимально досяжної швидкості передачі даних на рівні абонентського доступу. Потенційно можливі швидкості передачі даних у технологій мереж третього покоління на порядок перевищують аналогічні характеристики мереж попереднього покоління.

Технологія Wi-Fi використовується сьогодні практично в усіх мережах локального БШД.

Основними відмінними властивостями технології Wi-Fi є:

- забезпечення зв'язку на невеликій території (у зоні радіусом 100-150 метрів) і всередині приміщень;
- забезпечення високошвидкісної (до 300 Мбіт/с) передачі даних;
- простота принципів побудови і функціонування мережі.

3.5. Електронна бібліотека

В сучасному інформаційному суспільстві вагоме місце стали займати створені спеціалізовані інформаційно-освітні системи електронних бібліотек. Метою створення електронної бібліотеки є усунення організаційних, фінансових проблем, що виникають у студентів які займаються дослідженнями, в користуванні рекомендованою науковим керівником літературою, науковими, методичними вказівками, нормативними документами, законодавчими актами тощо. Вона має значні переваги так як являє собою свого роду тематичний збірник і стає способом реалізації єдиного освітнього простору.

Багато питань економічного плану вирішуються у відкритому освітньому просторі.

Характерною ознакою електронної бібліотеки є те, що вона включає слайд-лекції провідних науковців, звукові лекції відомих педагогів, матеріали та висновки науково-дослідних робіт, які проводилися не тільки на кафедрах, а й в інших наукових центрах освіти, посилки на Інтернет-ресурси та інші дидактичні матеріали і джерела. В електронній бібліотеці знаходять відображення нові надходження електронних книг, повнотекстові матеріали, комплекти лекцій та навчально-методичні матеріали, періодичні видання в електронному вигляді для самостійної роботи студентів, дослідників.

Електронна бібліотека – освітній матеріал з будь-якої предметної галузі, яка оформлена у вигляді гіпермедіа програми та входить до складу перспективного навчально-методичного комплексу. Вона записується на будь-яких носіях тому має переваги. Віртуальна бібліотека будується за принципом алфавітного каталогу, де всі джерела подані за рубриками в алфавітному порядку:

- алфавітний каталог;
- по авторах;
- збірники;
- енциклопедії та довідники;
- програми курсів;
- навчальні посібники і лекції;
- методичне забезпечення;
- авторські курси лекцій.

На головній сторінці вказуються джерела наповнення віртуальної бібліотеки.

3.6. Робота з інформаційними ресурсами наукової бібліотеки

Розібравшись в термінах, визначеннях та усвідомивши сутність поставленого завдання, слід отримати уявлення про основні джерела літератури з обраної теми наукової роботи, які є в обігу. Раціонально

починати пошук з бібліотечних каталогів, і в першу чергу звернутися до довідкової літератури, яка допоможе зорієнтуватися в напрямках дослідження.

Наукова бібліотека має великий бібліотечний фонд, представлений навчальною-методичною літературою, науково-технічною, періодичними та інформаційними виданнями, довідковою літературою, енциклопедичними виданнями, Інтернет-виданнями. Бібліотека оснащена довідниково-пошуковим апаратом, який складається з каталогів і карток.

Карткові каталоги (зала каталогів):

- алфавітний (АК);
- систематичний (СК).

Картотеки наукової бібліотеки:

- систематична картотека статей (СКС);
- картотека внутрішньо-факультетських видань;
- картотека наукових праць співробітників університету.

Алфавітний каталог (АК) сформовано з метою пошуку видань які мають автора або із загальним заголовком, якщо про це є відомості.

В АК карточці з описом видань в строго алфавітному порядку прізвищ авторів або назв розташовано перелік книг, незалежно від їхнього змісту.

Систематичний каталог (СК) допомагає досліднику здійснити пошук літератури за визначеною темою. В СК описання книг, збірників, брошур, наукових видань розташовується у відповідності до їхнього змісту за галузями знань. В СК кожній галузі присвоєно класифікаційний індекс. Відділи та підрозділи в ньому розташовуються від загального до часткового.

Для того щоб знайти потрібний розділ або підрозділ в СК або СКС, необхідно перейти до алфавітно-предметного покажчика (АПП), який являє собою алфавітний перелік предметів, понять, персоналій, що містяться в СК. На картках в АПП проти предметної рубрики вказується індекс відповідного розділу каталогу.

Окрім наукових статей, при проведенні дослідження дослідниками використовуються статті з періодичних видань, де висвітлюються нові досягнення науки та техніки. Без цього робота не може вважатися якісно підготовленою.

В бібліотеці створені бібліографічні картки в яких знаходять відображення статті з журналів та збірників, праць науковців різних установ та організацій. Вони займають місце поряд з основними каталогами, до яких входять відомості про видання. Систематична картотека статей та тематичні картки за окремими темами становлять основну картотеку бібліотеки. Провідною картотекою є СКС, в якій представлені великі розділи, такі як економіка, промисловість, транспорт та інші.

Великі розділи в свою чергу підрозділяються на менші підрозділи, наприклад:

Світова економіка	У 5
Економіка галузей промисловості	У 530.5/ У530.7
Економіка транспорту	У 537

Найбільш глибокий пошук різноманітних видань можна проводити за книжковим літописом – щотижневим державним бібліографічним покажчиком, який є повним реєстраційним переліком видань, брошур, що видаються в Україні. З метою полегшення пошуку надаються додаткові допоміжні покажчики: іменний, предметний, географічний.

В аналогічному книжковому літопису – посібнику літопису журнальних статей, реєструються статті практично з усіх журналів, бюлетенів і видань, що продовжуються видаватися. Матеріали розташовуються в систематичному порядку. Наводиться список періодичних видань та тих, які продовжують видаватися, статті, що знайшли відображення у випуску літопису. Допоміжні матеріали складаються з іменного та географічного.

При проведенні наукових досліджень в роботі можна спиратися на дані, які представлені в рефератах, інформаційних виданнях, Експрес -

інформації, що висвітлюють сучасні досягнення науки і техніки за кордоном. Реферати містять докладні наукові і технічні дані, до них додаються схеми, таблиці, діаграми, рисунки, графіки.

В науковій бібліотеці працює електронна бібліотека – електронна форма обслуговування студентів, аспірантів, здобувачів, викладачів.

4. Контроль за виконанням дослідницької роботи

Тема наукової роботи – частина наукової проблеми, яка охоплює один або декілька питань дослідження. Дослідник на підготовчій стадії повинен сам обрати тему дослідження, надати її обґрунтування в частині актуальності та її практичної значущості. Ним конкретизується її назва і проводиться попереднє теоретичне обґрунтування, визначаються передумови результатів дослідження, а також узагальнення теоретичних основ розробки.

Підготовка наукової роботи – це система дій конкретного дослідника та наукового керівника – педагога.

Науковий керівник студента, який проводить наукове дослідження призначається наказом ректора. Він контролює виконання студентом дослідницької роботи впродовж часу, відведеного на її підготовку. Дослідник разом з науковим керівником роботи складає календарний графік підготовки роботи у відповідності до розробленого плану роботи та чітко дотримується його. Основою для написання роботи є самостійно опрацьовані студентом наукові видання, лекції науковців, звіти з практики, форми статистичної звітності, оперативна, періодична інформація, довідкова, нормативна документація, законодавчі акти тощо. Науковий керівник контролює повноту, якість та терміни виконання дослідницької роботи.

Дослідник самостійно виконує, відповідно до певного графіку та чітко поставлених методично визначених завдань, окреслених на початку роботи, та дослуховується порад, вказівок наукового керівника, несе особисто повну відповідальність за якість, повноту та терміни виконання дослідження.

В роботі не повинно бути дослівного переписування матеріалів, а проведений їхній творчий аналіз і узагальнення.

Науковий керівник, спрямовуючи та контролюючи процес дослідження та підготовки студентом роботи, здійснює поточний і підсумковий контроль виконання окремих підрозділів, розділів і всієї роботи в цілому. Поточний контроль науковим керівником здійснюється у формі опитування студента (щодо підбору літератури, показників для аналітичних досліджень, підготовки слайдів, термінів виконання роботи та інше), спілкування через форму обміну різними типами знань, фактами; співбесіди зі студентом на консультаціях та через отримання відповідної частини роботи на паперових носіях або за допомогою інших носіїв інформації.

По закінченні роботи науковий керівник надає досліднику обґрунтований відгук на проведені ним дослідження, оцінює її, виокремлюючи позитивні та вказуючи на негативні сторони, висловлюючи свій погляд про готовність роботи до захисту.

Письмовий відгук наукового керівника на роботу студента висвітлює: рівень використання теоретичних знань для розв'язання завдань дослідження; аналіз методики дослідження; оцінку якості вирішення завдань дослідження; аналіз та оцінку запропонованих дослідником заходів; інформацію про недоліки роботи; загальні висновки та оцінку роботи. Будь-які порушення при проведенні дослідження (представлення невірогідних показників, надання матеріалів у невідповідному обсязі, порушення термінів підготовки, техніки безпеки, трудової дисципліни, правил внутрішнього розпорядку впродовж проведення досліджень тощо) фіксуються керівником роботи і відображаються у відгуку.

Підсумковим контролем є публічний захист студентом наукової роботи під час якого комісією перевіряється якість набутих ним за час навчання поглиблених економічних, правових, управлінських, соціально-гуманітарних, психолого-педагогічних, фахових та інших знань, розглядаються результати проведених досліджень, оцінюються вміння та поведінкова компетентність.

Література

1. Галузевий стандарт вищої освіти України: освітньо-професійна програма підготовки магістра за спеціальністю 8.150101 «Державна служба». – МОН України, 2004.
2. Дзвінчук Д.І., Мазак А.В. Магістерська робота: написання, оформлення, захист. Методичні рекомендації для слухачів магістратури за спеціальністю 8.150101 «Державна служба» – Івано-Франківськ, 2007. – 36с.
3. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. – К.: Держстандарт України, 1995.
4. Закон «Про вищу освіту», 2014.
5. Закон України «Про інформацію», 1992.
6. Зельдина Е.Р. Специальный режим хозяйствования: проблемы и пути их решения. /Зельдина Е.Р. – Донецк: ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2004. – 347с.
7. Ключко Т.В., Нечипоренко С.С. Вводно-предметный курс по научному стилю речи (экономический профиль). Учебно-методическое пособие для иностранных студентов. – Х: ХНУ им. Каразина, 2008. – 69с.
8. Методические указания по проведению научных исследований в области экономики для выполнения магистерской работы./Сост.; В.Н. Гончаров, Г.А. Гуторова, Л.И. Белоусова. – Луганск; изд-во ВНУ им. Даля, 2002. – 12с.
9. Методичні вказівки «Підготовка і захист магістерської роботи за спеціальністю 8.15010002 «Державна служба», галузь знань 8.1501 «Державне управління». / За заг. ред. Ахромкіна Е.М./ Уклад; Ахромкін Е.М., Філіповський В.М., Гордієнко В.Д., Хмельницька О.І., Кружилін М.С., Руднева Л.В. – Луганськ; вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012.- 72с.
10. Методичні вказівки до написання та захисту магістерської роботи (для слухачів, які навчаються за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів в освітній галузі «Державне управління») / Укл. д.т.н.,

проф. Рач В.А., д.політ.н., проф. Щедрова Г.П., к.т.н., доц. Могильний Г.А. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2002. – 31с.

11. Положення про написання та процедуру захисту магістерських робіт / Львівський регіональний державного управління Національної академії державного управління при Президентові України. – Львів, 2010. – 40с.

12. Стеченко Д.М., Чмир О.С. Методологія наукових досліджень: підручник. – 2-ге-вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2007. – 317с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до вивчення дисципліни
«Науково-дослідна робота студента»
(для студентів спеціальності 6.030504 «Економіка підприємства»)

Укладач:

Ксенія Ігорівна СЕРЄБРЯК

Техн. редактор

Редактор

Оригінал- макет Могильна .В.

Підписано в друк _____
Формат 60×84^{1/16} Папір друкар. Гарнітура Times.
Друк офсетний. Умов. друк. арк. _____. Уч.-вид. л. _____.
Тираж _60 прим. Видавн. № _____. Замовлення № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного
університету імені Володимира Даля
м. Северодонецьк

Свідоцтво про реєстрацію:

Адреса видавництва:

Телефон:

E-mail